

**ПРОГРАМ РЕФОРМЕ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА
ЈЕДИНИЦА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОГРАМА**

**КОСОВКЕ ДЕВОЈКЕ ББ.
11000 БЕОГРАД
ТЕЛ: + 381 11 686 480 – ТЕЛ/ФАКС: +381 11 686 490
E-MAIL: OFFICE@VETSERBIA.EDU.YU**

**ЦЕНТРИ ЗА КОНТИНУИРАНО
ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ У
СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА
- КОНЦЕПЦИЈА И СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА -**

НАЦРТ

БЕОГРАД, ФЕБРУАР 2004.

АУТОРИ:

**Проф. др Миомир Деспотовић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду;
Програм реформе средњег стручног образовања;**

**Др Александра Пејатовић, Филозофски факултет, Универзитет у Београду;
Програм реформе средњег стручног образовања;**

С а д р ж а ј

Увод.....	4
Социјално-економске потребе за континуираним образовањем и учењем одраслих.....	5
Стратешка опредељења у реформи средњег стручног образовања и континуираног образовања одраслих	8
Центри за континуирано образовање у средњим стручним школама - профил и функције	11
Визија	11
Социјално-економска мисија	11
Стратешки циљеви	11
Стратешки ослоњци	12
Стратешка и институционална интегрисаност	12
Доступност и квалитет	12
Основни принципи организације и деловања центара за континуирано образовање одраслих	12
Циљне групе	13
Делатност центара за континуирано образовање одраслих	14
Програми образовања у центрима за континуирано образовање одраслих - теоријско-методолошка основа.....	15
Спецификација исхода и компетенција.....	16
Модуларизација у стручном образовању одраслих - методолошки приступ.....	16
Програмска оријентација центара за континуирано образовање одраслих	18
Политика имплементације	19
Финансирање центара за континуирано образовање одраслих	21
Стратегија развоја центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама	23
Прилози	31

Увод

Концепција развоја центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама је стратешки документ за оспособљавање пет средњих стручних школа за делатност континуираног образовања и учења одраслих. Концепција представља полазну основу за трансформацију и модернизацију школа у смислу:

- развоја програма и модула образовања, оспособљавања и обуке одраслих,
- организационог прилагођавања и материјално-техничко јачање школе,
- оспособљавање наставника и сарадника за нове улоге и функције и
- повезивања са локалном заједницом, тржиштем рада и привредом средине у којој школе, односно центри делују и
- деловање на тржишту образовања, истраживања и консалтинга.

Основни циљ овог концепта и стратегије његове реализације јесте да створе оквирне услове за оснивање пет центара за континуирано образовање одраслих у одабраним школама, оспособи их да делују на тржишту образовања и развоја радне снаге, истражују потребе за знањима, вештинама и радним компетенцијама, креирају модуле и програме оспособљавања и обуке и «испоручују» их крајњим корисницима на начин који је сагласан са њиховим потребама и могућностима учења и стандардима образовања.

Образовање и учење одраслих је, у првом реду, повезано са радним животом, професионалним развојем и каријером и стални дијалог са послодавцима, односно предузећима и другим корисницима образовних програма постаје круцијални елемент целокупне делатности центара за континуирано образовање одраслих.

У односу на центре предузећа и њихове асоцијације су партнери у креирању адекватних програма, идентификовању потреба и средстава њиховог задовољења. У односу на предузећа и појединце центри за континуирано образовање имају функцију консултовања и саветовања у процесу образовања и оспособљавања, индивидуалног професионалног развоја, односно развоја људских ресурса. Сходно томе, центри за континуирано образовање креирају курсеве који одговарају :

- потребама партиципаната, њиховим могућностима и очекивањима
- политици развој људских ресурса у предузећима и
- захтевима тржишта рада.

Оспособљавање школа за делатност образовања одраслих, односно увођење нових садржаја и програма рада и нових организационих форми наставе и учења налази се у функцији унапређења квалитета и модернизације рада школа, њиховог повезивања са тржиштем рада, предузећима и целокупним локалним окружењем.

Полазну основу у изради нацрта *Концепције* чинили су: *Анализе стања у средњем стручном образовању*¹, *Потребе и могућности образовања одраслих у Србији*², *Закон о основама система образовања и васпитања*³ и следећа реформска докумената⁴:

¹ *Анализа стања у средњем стручном образовању*, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Београд, 2002.

- *Оквир за стратегију развоја стручног образовања у Србији,*
- *Стратешки правци у развоју образовања одраслих,*
- *Образовање и професионални развој наставника, и*
- *Опште основе школског програма⁵*
- *Концепција средњег стручног образовања у Србији.*

Социјално-економске потребе за континуираним образовањем и учењем одраслих

Економске промене. Са почетком политичке кризе на простору Бивше Југославије 90-их година у Србији је започео и процес економске стагнације. Дугогодишња изолација и ратна разарања довели су српску привреду на ивицу хаоса, тако да се у 2000. години започете социјално-економске реформе одвијају у врло неповољним привредним и политичким оквирима. Сви велики производни системи и комплекси су пропали или се налазе на ивици банкрота. Почетком 2000. године Србија је ушла у фазу транзиционог (споријег) раста али још увек није достигла ниво друштвеног производа и ниво производње из 1998. године, иако је економски опоравак у периоду од 2000. до 2002. године очигледан. Друштвени бруто производ у 2000. години мањи је за око 45% од нивоа на коме је био 1989 године.⁶ То значи да значајан проценат становништва Србије живи у зони сиромаштва. Према подацима за 2000 годину 1/3 становништва Србије живи са приходима мањим од 30\$ месечно. У условима апсолутног сиромаштва, односно са приходима мањим од 20\$, живи 18% становништва.⁷ Према подацима за 2003. просечна зарада у Србији износила је 11.500 динара⁸ (око 160 €).

Процес успостављања тржишне економије започео је крајем 90-их када је донет савезни Закон о друштвеном капиталу⁹. Током 90-их година у Србији је промовисано неколико модела приватизације¹⁰ који нису имали значајнији ефекат на реструктурирање привреде, прилив страног капитала и интензивирање продуктивности и запошљавања. Власничка трансформације је веома интензиван и практично се налази у завршној фази јер се у приватном власништву налази близу 80% предузећа. Истовремено, константно се увећава броја малих и средњих предузећа. У последње две године у Србији је извршена либерализација спољнотрговинског и девизног пословања што је страним компанијама омогућило бољи приступ српском тржишту. Међутим, стране компаније још увек оклевају са значајнијим улагањима у српску привреду, процењујући да су некомерцијални ризици инвестирања још увек врло високи. На крају 2002. године у

² Потребне и могућности образовања одраслих у Србији, Национална опсерваторија Србије, непубликованог материјал, Београд, 20003.

³ Закон о основама система образовања и васпитања, Службени лист, 62/03/Београд, 2003.

⁴ Документа (изузев Општих основа школског програма) објављени су у књизи *Квалитетно образовање за све - пут ка развијеном друштву*, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Београд, 2002/.

⁵ *Опште основе школског програма*, радни нацрт, Министарства просвете и спорта Републике Србије, Просветни преглед, Београд, 2003.

⁶ Стратегија Светске банке за помоћ у транзицији, Извештај бр.22090, јун 2001, стр.3.

⁷ Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Министарство за социјалну заштиту, Београд, 2002.

⁸ Друштвено економска кретања у 2003 години, Републички завод за статистику, Саопштење 22, Београд, 2004. стр.28.

⁹ Закон о друштвеном капиталу, Службени лист СФРЈ, бр. 84/89.

¹⁰ Закон о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине, Службени гласник Републике Србије, бр.48/91; Измене Закон о условима и поступку претварања друштвене својине у друге облике својине, Службени гласник Републике Србије, бр.48/94; Закон о својинској трансформацији, Службени гласник Републике Србије, бр. 32/97.

Србији је било свега 539 предузећа са страним капиталом, што је мање од 1% од укупног броја.¹¹

Техничко технолошке промене. Српску привреду карактерише низак степен инвентивности и увођења технолошких новина, У техничко-технолошком погледу Србија заостаје за развијеним европским земљама између 20 и 35 година. Њена привреда је технолошки незахтевна јер се око 65% предузећа бави трговином и услугама као својом основном делатношћу.

Демографске промене. У демографском погледу Србију карактерише дуготрајна, закаснела и неуједначена демографска транзиција. Централна Србија и Војводина ушле су у завршну фазу демографске транзиције ниског морталитета и ниског фертилитета 1961, а Косово и Метохија тек 1991. године. У периоди од 1990. до 1997. дошло је до повећања стопе морталитета за 14%.¹² Стопа укупног фертилитета је од 1.53 у 1977. години смањена на 1,43 у 2000.¹³ Према подацима из 2002. године Србија има 7.498.001 становника. Стопа природног прираштаја се драстично смањује док се просечно трајање живота продужава, што има за последицу константно увећање броја старијих од 60 година у укупној популацији. Истовремено број деце и младих се интензивно смањује. Према подацима из 2002 године учешће старијих од 60 година у укупној популацији је преко 23.1%.¹⁴ Учешће деце школског узраста (5-19 година) у укупној популацији је 18%.¹⁵ У периоду од 1995. до 2000. године просечно годишње смањење броја ученика основних школа износило је 25.474.¹⁶

Укупна образовна структура становништва Србије, и поред извесних побољшања у односу на стање из 1991. године је даље неповољна. Према подацима из 2002. године близу 22% становништва старијег од 15 година не поседује потпуно основно образовање. Скоро 24% становништва поседује основно образовање као свој образовни максимум, што значи да се скоро 46% одраслог становништва налази на елементарном образовном нивоу или испод њега. То значи да близу 3 милиона људи старијих од 15 година не поседује елементарне радне (па и животне) вештине и компетенције и има минимумом шанси да успешно трага, нађе, обави и задржи посао.

Промене на тржишту рада. У последњој деценији у Србији се испољава континуиран пад запосленост. Број запослених у 2002. износио је 1.845.916¹⁷ и скоро је за 30%. мање од броја запослених у 1990. години. Подаци из 2003. године показују да у образовној структури запослених доминирају образовани и стручни радници, али да је учешће нестручних у укупном броју запослених још увек високо (21%)¹⁸.

Број незапослених се у Србији драматично увећава. У фебруару 2002 било је 795.672 незапослена лица, да би у фебруару 2003. тај број био 938.190.¹⁹ У структури

¹¹ Основни подаци о друштвено економским кретањима 2002, Саопштење бр. 018, Год. XLVI 04.02.2003.стр.15.

¹² Саопштење савезног завода за статистику “Становништво и природно кретање становништва СР Југославије у 20. и на прагу 21. века”, бр. 035, Савезни завод за статистику, Београд, 12002, стр.2.

¹³ Ибидем, стр. 24.

¹⁴ Србија у бројкама. Републички завод за статистику, Београд, 2003. стр.7.

¹⁵ Попис 2002, Преглед по насељима, Републички завод за статистику Србије, Београд, стр. 15. и Статистички годишњак Србије, Републички завод за статистику, Београд, стр.44.

¹⁶ Образовање у статистици, 1999/2000, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Сектор за истраживање и развој образовања., Београд, 2000. стр.19. и Статистика основног и средњег образовања 2001, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Београд 2000, стр.13.

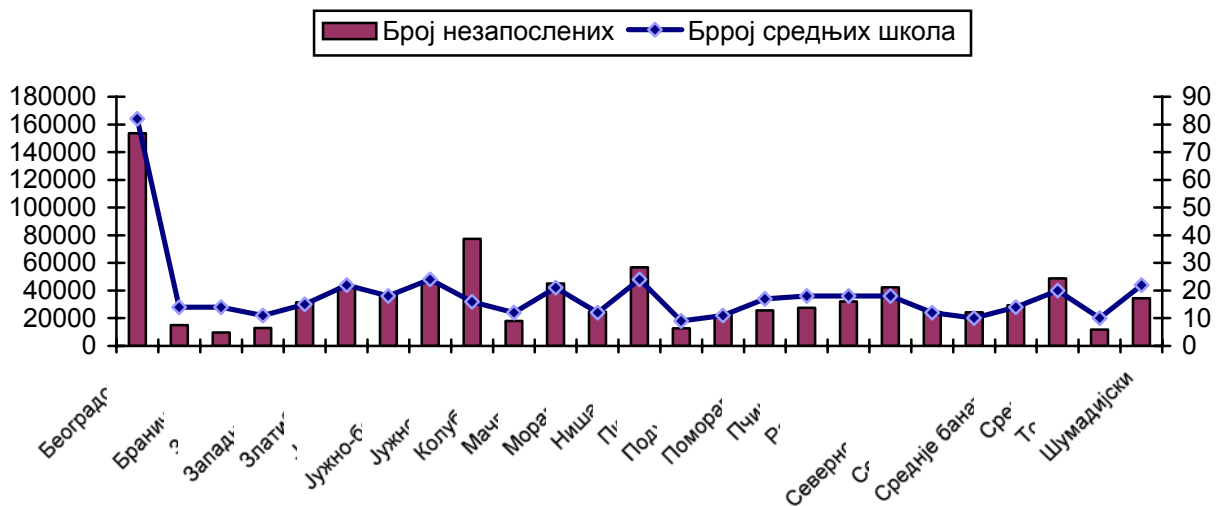
¹⁷ Извор: Непубликовани подаци Републичког завода за тржиште рада.

¹⁸ Запослени према степену стручне спреме 2003, Саопштење ЗП 12, Републички завод за статистику, Београд, 2003, стр.21.

¹⁹ Месечни статистички билтен, бр. 6, Републички завод за тржиште рада, Београд, 2003, стр.12.

незапослених доминантно место заузимају неквалификовани и полуквалификовани радници (39%) и радници до 30 године старости (40%).²⁰

Систем средњег стручног образовања и образовања одраслих. Према подацима Министарства просвете и спорта за 2003. у Србији има 16²¹ школа за основно образовање одраслих али их не похађају одрасли, већ углавном прерасли основци, односно адолесценти са тешкоћама у учењу. Иако у Србији има неколико стотина хиљада неписмених и скоро 2.5 милиона одраслих без потпуног основног образовања,²² одрасли не похађају ове школе, јер су им оне организационо и програмски неприлагођене, и са становишта свакодневног живота и запошљавања нефункционалне. Мрежа средњих школа у Србији је веома разграната²³. Према подацима из 2001/2. школске године у Србији је било 475 средњих школа од чега 127 гимназије и 349 средњих стручних школа. Систем средњег стручног образовања у Србији је веома екстензиван и не одговара њеним тренутним друштвено-економским потребама. О томе сведочи и чињеница да су број незапослених и број средњих школа у Србији прилично сагласни, што значи да највише средњих школа

Извор: Незапослени према окрузима 2002, Месечни статистички билтен бр.4, Републички завод за тржиште рада, Београд, децембар 2002, и Статистика основног и средњег образовања 2001, министарство просвете и спорта, Београд, 2002. стр.129-135..

има у регионима где је и највећи број незапослених. Крива незапослености и крива броја школа су скоро симетричне што сугерише да школе не одговарају потребама привреде и тржишта рада и да се свршени ученици средњих школа не запошљавају већ, пре свега, одлазе на бирое за запошљавања.

Средње школе су пре свега намењене популацији младих и у програмском и организационом смислу су затворене за одрасле. Иако Закон о средњој школи дозвољава школама да се баве преквалификацијом, доквалификацијом, стручним оспособљавањем и специјализацијом, застарели програми и потпуно школски (традиционални) начин организације рада су «затворили» школу за одрасле. Према

²⁰ Месечни статистички билтен, бр. 6, Републички завод за тржиште рада, Београд, фебруар 2003, стр. 14.

²¹ Статистика уписа у средње школе 2002, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Београд, 2002. и подаци министарства просвете

²² Видети прилог: Школе за основно образовање одраслих - 2002. године и број неписмених и број лица без потпуног основног образовања старијих од 10 година по регионима.

²³ Видети прилог: Мрежа средњих стручних школа у Србији - 2003.

постојећим прописима школе не реализују наставу (обуку, тренинг) за одрасле већ само организују полагање испита из појединих предмета што школу чини неприступачном и неатрактивном за одрасле.

Закон о основама система васпитања и образовања²⁴ који је донет у јуну 2003 је значајан покушај «отварања» система средњег стручног образовања за одрасле јер предвиђа могућност оснивања посебних средњих школа за одрасле које могу да реализују :

- прилагођене школске програме за одрасле
- посебне програме за одрасле
- програме стручног оспособљавања и обуке.

Данашњу социјално-економску ситуацију у Србији карактеришу:

- низак ниво техничко-технолошке и економске развијености (БДП од 990\$ по глави становника); интензивна власничка трансформација – 80% предузећа у приватном власништву;
- снажан тренд ка сениоризацији становништва (23% изнад 60 година);
- огромна незапосленост (938.000 незапослених у фебруару 2003. године);
- неповољна образовна структура укупног становништва старијег од 15 година (47% нестручних);
- неповољна образовна структура запосленог становништва (21% нестручних);
- неповољна образовна и квалификациона структура незапосленог становништва (39% без квалификације и са најнижим нивоима оспособљености);
- недостатак адекватних ресурса за побољшање образовне структуре становништва (девастиран система за образовање одраслих и затворен систем редовног образовања за одрасле).
- непостојање система за образовање и учење одраслих односно адекватних институција и организација за квалитетно образовање и оспособљавање одраслих.

Стратешка опредељења у реформи средњег стручног образовања и континуираног образовања одраслих

Превазилажење постојеће ситуације у првом реду подразумева иновирање и реорганизацију система образовања, посебно система средњег стручног образовања и образовања одраслих. Економски раст, већа продуктивност, превазилажење сиромаштва пре свега подразумевају реструктурирање људског капитала, и увећање његове вредности (снабдевање новим знањима, вештинама и системом вредности, ставова и понашања). образовање је основни механизам социјалног и економског опоравка Србије и њеног успешног одговора на изазове са којима се суочава. Оно се мора препознати као основни инструмент и механизам стимулације економског раста, повећања запослености и запошљивости, привредног реструктурирања и техничко-

²⁴ Закон о основама система образовања и васпитања, Службени лист, 62/03/, Београд, 2003.

технолошког развоја. Због тога је неопходно редефинисати циљеве, организацију и структуру целокупног система образовања, засновати га на концепту доживотног учења и учинити доступним свим категоријама становништва. Мора се превазићи стање у којем су учење и образовање доступни само деци и младој генерацији и створити легислативн, материјално-финансијске и институционалне претпоставке за образовање и учење одраслих.

Полазећи од постојећег стања и реалних потреба основни стратешки циљеви реформе образовања одраслих у Србији су:

- отварање редовних школа за одрасле, односно њихово програмско и организационо прилагођавање потребама одраслих и оспособљавање да реализују програме намењене одраслима;
- ревитализација постојеће мреже институција и организација за образовање и учење одраслих (раднички, народни и отворени универзитети и центри за образовање у предузећима);
- оснивање нових институција и организација за образовање одраслих када за то постоје реалне потребе и могућности;
- јачање образовне функције предузећа и развој могућности за учење на радном месту.

Реформа образовања одраслих је интегрални део реформе образовања у целини, посебно реформе стручног образовања. У том контексту ревитализација постојећих, а посебно стварање нових институција за образовање одраслих мора се остварити у садејству и синергији са општим реформским напорима за рационализацијом постојеће и креирањем нове, друштвеним потребама прилагођене мреже средњих стручних школа. То значи да је у постојећим социјално-економским околностима организационо и програмско прилагођавање појединих средњих школа за рад са одраслима најбржи и најрационалнији начин успостављања нових институција за образовање одраслих и «отварања» система средњег стручног образовања према одраслима.

Сходно постојећим потребама и могућностима пет средњих стручних школа из различитих подручја рада и различитих округа се оспособљава за реализацију програма континуираног образовања одрасли. Термин оспособљавање се користи у смислу програмског и организационог иновирања и прилагођавања школе, њеног материјално-техничког опремања и оспособљавања наставника и сарадника за креирање и реализацију програма континуираног образовање одраслих.

Програмско и организационо прилагођавање се остварује кроз оснивање *Центра за континуирано образовање одраслих* као посебне организационо-наставне јединице у одабраним школама.

Избор школа које се припремају и оспособљавају за рад са одраслима обавља се на основу анализе географских, демографских и социјално-економских услова, посебно анализе тржишта рада, постојеће мреже школа у појединим регионима, односно окрузима Србије и анализе ресурса појединих школа. Приликом одабира користи се више критеријума и њихових комбинација. Међусобно умрежавање појединачних критеријума (матрикс) доводи до избора адекватних школа, које поседују битно различите квалитети, који чине и специфичним и другачијим полазне основе у којима се формирају њихови центри за континуирано образовање.

Избору школа које се организационо и програмски трансформишу и оспособљавају за рад са одраслима, односно у којима се оснива Центар за континуирано образовање одраслих, обавља се на основу следећих критеријума:

- географска локација школе;
- ниво привредне развијености региона (бирају се највећи индустријски центри у Србији);
- лоцираност у градовима и/или областима где је дошло до великих привредних редукција које имају потребе за макропреквалификацијама;
- лоцираност у градовима и/или областима које предњаче према броју незапослених;
- лоцираност у областима у којима је веома изражена потреба за привредним реструктурирањем;
- захтеви тржишта рада за краткотрајним облицима образовања и стручног усавршавања;
- постојећа школска мрежа и потреба за њеном рационализацијом (бирају се школе које немају перспективу развоја, али и школе које располажу добрим ресурсима - простор, опрема, кадрови итд.);
- припадност неким од подручја рада који су обухваћени Програмом реформе стручног образовања;
- мултипрограмски профил школе;
- спремност регионалних и локалних заједница да подрже трансформацију школе;
- спремност школа да прихвате процес трансформације;
- претходно искуство школа у раду са одраслима.

На основу ових критеријума изабране су школе у следећим окрузима:

- Средњобанатски - *Хемијско прехрамбена и текстилна школа «Урош Предић», Зрењанин,*
- Град Београд - *Техничка школа, Нови Београд,*
- Шумадијски - *Друга техничка школа, Крагујевац,*
- Нишавски - *Грађевинско-техничка школа «Неимар»Ниш,*
- Борски - *Рударско-металушка школа, Бор.*

Центри за континуирано образовање у средњим стручним школама - профил и функције

Визија

Центри за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама су специјализоване наставно-организационе јединице за стручно образовање, оспособљавање и обуку одраслих, усмерене на економски раст и развој региона кроз брзо реаговање на потребе привреде и тржишта рада за мобилном и флексибилном радном снагом и квалитетно задовољавање потреба за знањима, вештинама и компетенцијама како запослених, тако и незапослених.

Социјално-економска мисија

Центри за континуирано образовање одраслих теже да:

- повећају стопу партиципације одраслих у програмима образовања, обуке и оспособљавања и допринесу развоју људског капитала;
- подрже социјално-економски раст и развој региона и земље у целини и допринесу интеграцији земље у глобалну, посебно европску, економију;
- омогуће привредно реструктурирање региона и увођење нових технологија ;
- омогуће појединцима запошљивост, професионални развој и мобилност, пуну социјалну партиципацију и лично самоиспуњење;
- допринесу оживотворењу концепта доживотног учења/образовања, успостављању економије и друштвене организације засноване на знању.

Стратешки циљеви

У складу са техничко-технолошким потребама предузећа, потребама тржишта рада и појединаца, непосредни задаци центара за континуирано образовање одраслих су да:

- дају, одрже и унапреде ниво квалификација, односно стручних знања, вештина и компетенција одраслих људи;
- прате, процењују и испитују регионалне потребе тржишта рада за компетенцијама, занимањима, и кореспондирајућим знањима и вештинама и у складу са тим модификују постојеће и развијају нове програме и курсеве, односно модуле;
- прикупљају, продукују и шире информације о потребама за компетенцијама, знањима, вештинама, програмима и институцијама и могућностима образовања, оспособљавања и обуке у региону;
- као један од актера креирања политике и стратегије регионалног развоја прате и анализирају последице своје делатности на регионалном тржишту рада.

Стратешки ослонци

За досезање и испуњење социјално-економске мисије и стратегијских циљева центри за континуирано образовање одраслих у обликовању своје делатност користе два основна стратешка ослонца

Стратешка и институционална интегрисаност

Као интегрални део система средњег стручног образовања школа, односно њен центар за континуирано образовање своју делатност заснива на:

- основу укупне политике развоја образовања, поготову стручног, коју доноси Министарство просвете и спорта;
- основу политике запошљавања и развоја тржишта рада коју доноси Министарство за рад и запошљавање у сарадњи са регионалним огранцима Националне службе за запошљавање
- сарадњи са социјалним партнерима и интересним групама (унија послодаваца, привредна комора, синдикати, локална заједница, стручна удружења);

Доступност и квалитет

Програми и курсеви центара су реално доступни партиципантима и за њих атрактивни јер у организацији и реализацији уважавају:

- реалне и перспективне потребе тржишта рада за знањима и вештинама
- личну спремност и жељу партиципаната за учењем;
- особености и могућности одраслих за учење и стицање знања и вештина.

Одрасли имају, како формално-правну, тако и реалну могућност да стичу образовање, оспособљавају се и обучавају кроз облике и програме центара за континуирано образовање одраслих, што резултира одговарајућим дипломама и сертификатима. Континуирани развој и адекватан квалитет рада Центри обезбеђују кроз реализацију акредитованих, односно сертификатних програма оспособљавања и обуке што значи кроз реализацију програма (модула) који се:

- заснивају на реалним потребама предузећа, односно тржишта рада;
- струкиктирују у складу са адекватном методологијом и процедурама;
- заснивају на добром управљању и одговарајућим (квалитетним) ресурсима (изводе их оспособљени наставници и инструктори);
- изводе у одговарајућим физичко-техничким и у складу са одговарајућим организационим и дидактичким условима;
- подвргавају континуираном праћењу и евалуацији.

Основни принципи организације и деловања центара за континуирано образовање одраслих

Центри за континуирано образовање одраслих делују на основу норматива и стандарда за рад школа и правила и принципа који служе за ефикасно постизање дефинисаних циљева и задатака, успостављање адекватне програмске оријентације, организационе структуре, методологије и организације рада.

Центри за континуирано образовање одраслих су:

- организационо-наставне јединице школе чији су програми доступни особама старијим од 18 година, а које испуњавају улазне захтеве за поједине врсте програма;
- отворене и флексибилне организационе јединице које обезбеђују могућност особама са различитим претходним искуством и нивоом образовања да стичу и унапређују знања и вештине потребне за рад или даље образовање и учење;
- средина за учење која охрабрује учење одраслих и која је прилагођена одраслим људима, њиховим развојним потребама, могућностима и особеностима учења, што у првом реду подразумева флексибилност у организацији и реализацији програма (адекватност времена, места, простора и опреме за учење) и оспособљеност наставника и инструктора за рад са одраслима (примена адекватних стратегија, метода и техника учења и поучавања);
- мултипрограмске организације за стручно образовање, оспособљавање, обуку, саветовање и професионални развој одраслих које су као такве интегрални део целовитог система стручног образовања;
- организације чија делатност почива на сарадњи и партнерству са различитим социјалним партнерима (националним, регионалним и локалним властима, послодавцима и њиховим асоцијацијама, синдикатима) и различитим интересним групама и организацијама (предузећима, коморама, службама за запошљавање, стручним, научно-истраживачким организацијама, другим образовним институцијама и појединцима);
- организација чији су програми (модули) продукт процене и испитивања реалних потреба за компетенцијама, знањима и вештинама локалне заједнице, региона и земље у целини и који су одговор на потребе тржишта рада за адекватном радном снагом у различитим подручјима рада, односно занимањима и нивоима квалификација и компетенција;
- организација чији су програми усмерени на исходе образовања и учења (дефинисана знања, вештине, ставове) и радне компетенције које омогућују запошљавање, обављање посла, професионалну мобилност и сазревање.

Циљне групе

Непосредни повод за оснивање центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама је ургентна потреба да се унапреди постојећа образовна структура превазиђе тешка социјално-економска ситуација оличена у ниској стопи привредног раста, ниском степену и обиму техничко-технолошких промена, спремности и способности привреде за увођење нових производа и технологија, константном паду запослености и драстичном расту незапослености. Међутим, потребу за оснивањем центара за одрасле снажно подупиру и крупне промене у обрасцима рада и запошљавања чије су основне манифестације:

- јачање и раст услужног сектора у укупној привредној структури;²⁵
- динамичан развој предузетништва и раст малих и средњих предузећа чије су основне карактеристике диверзитет и флексибилност;²⁶
- све већа професионална мобилност и вероватноћа промене занимања и посла током живота;
- повећање значаја генеративних способности и кључних вештина у раду, запошљавању и даљем образовању и учењу (критичко мишљење, логичко резоновање, аутономно морално суђење, интерперсоналне и комуникационе вештине, посебно информатика и страни језици);
- промене у концепту запошљавања - од сталне запослености ка запошљивости и флексибилним облицима запошљавања (повремена запосленост, делимично запошљавање, хонорарни рад, пројектно запошљавање и сл).

Сходно томе, стратешки циљеви образовања одраслих у Србији превазилазе непосредне поводе и оквире незапослености и односе се и на јачање привредне конкурентности и позиције српске привреде на међународном тржишту рада и међународној економској утакмици. Због тога се центри за континуирано образовање одраслих са подједнаком пажњом односе према незапосленима и запосленима. Својим програмима центри за континуирано образовање одраслих се обрађају незапосленима без квалификација, стручних знања и вештина и радног искуства, али исто тако и запосленима са неадекватним и недовољним компетенцијама, знањима и вештинама, а посебно онима код којих су компетенције знања и вештине тесно повезане са њиховом радном позицијом у компанијској хијерархији (послодавци, менаџери, они са високим административним позицијама, експерти, стручњаци различитог профила, инжењерско-технички кадрови, млади високо образовани људи на почетку каријере и професионалног развоја и сл).

Делатност центара за континуирано образовање

Центри за континуирано образовање одраслих стварају реалну могућност за учење одраслих са различитим професионалним и образовним биографијама, способностима и потребама и као такви имају флексибилну и отворену уписну политику. Сходно томе центри за континуирано образовање одраслих су програмски отворене и потребама привреде и тржишта рада прилагођене организационе јединице школе чија је основна делатност:

²⁵ Видети: Извештај о развоју политике образовања, обучавања и запошљавања у Србији за 2002. годину, Национална опсерваторија Србије, Београд, 2002; Потребе и могућности образовања одраслих у Србији, Национална опсерваторија Србије, Београд, 2003.

²⁶ Исти извор.

а) развој и реализација

- редовних програма стручног образовања који воде ка стицању занимања односно квалификације, кроз редовну или инструктивно-консултативну наставу или њихову комбинацију;
- краткотрајних сертификованих програма стручног оспособљавања, обуке и усавршавања (иницијалног образовања, преквалификација, доквалификација и освежавање знања) односно обуке за незапослене;
- програма континуираног стручног усавршавања за запослене;
- програма послесредњег стручног образовања;
- програма неформалног образовања и учења специфичне намене;

б) акредитација претходног учења;

ц) информисање, саветовање и вођење у избору програма обуке, оспособљавања и каријерно вођење образовања у складу са индивидуалним преференцијама, потребама локалне заједнице и тржишта рада, који се остварују у тесној сарадњи са Националном агенцијом за запошљавање, односно њеним регионалним и локалним бироима;

д) консалтинг - специфичне услуге предузећима за развој људских ресурса, анализа потреба за знањима и вештинама и анализа за потреба за обуком и оспособљавањем, консалтинг за развој планова људских ресурса и сл.

Програми образовања у центрима за континуирано образовање одраслих - теоријско методолошка основа

Полазну теоријско-методолошку основу развоја програма и модула у центрима за континуирано образовање чини концепт модуларизација развијен у *Концепцији средњег стручног образовања*²⁷.

Сходно Концепцији средњег стручног образовања и стручно образовање одраслих се одвија на основу програма које доноси свака школа, односно њен Центар за континуирано образовање одраслих. Програм је структурални оквир за организацију и реализацију образовања који дефинише:

- циљеве, исходе и садржаје образовања;
- процесе и активности њиховог постигнућа и реализације (организационе облике, стратегије, моделе и методе, наставе и учења) и
- начине и критеријуме вредновања постигнућа.

Сходно основној и широкој програмској оријентацији центри за континуирано образовање одраслих развијају програме усмерене на исходе и програме усмерене на формирање и развој радних компетенције.

²⁷ Grupa autora, *Koncepcija srednjeg stručnog obrazovanja – nacrt*, Ministarstvo prosvete i sporta, Beograd, 2004.

Исходи су јасно и недвосмислено дефинисане компетенције, знања, вештине, потенцијали, ставови и вредности који се постижу након одређеног програма, односно процеса образовања и учења.

Компетенције су способности да се успешно (према одређеном стандарду) обави одређени посао, специфична улога у занимању или функција и радни задатак у радном процесу. Оба приступа полазе од претпоставке да адекватна настава, време и услови учења увек доводе до успеха у учењу.

Исходи образовања и учења и радне компетенције чине основу за планирање, организацију и реализацију стручног образовања, оспособљавања и обуке одраслих, евалуацију њихових постигнућа и целокупног процеса образовања и учења. Јасно дефинисани исходи и радне компетенције подстичу наставнике и одрасле ученике да деле одговорност за успех у учењу обезбеђујући и једнима и другима јасну слику о томе шта могу да очекују по завршетку одређеног програма односно процеса образовања и учења.

Исходи и компетенције се дефинишу и познати су и наставницима и ученицима пре почетка процеса образовања и учења.

То значи да институција у којој се програми заснивају на исходима и компетенцијама мора да:

- идентификује исходе и компетенције одређеног програма, експлицира их и учини потпуно јавним и познатим свим заинтересованим;
- елаборира начине организације наставе и учења кроз које се исходи и компетенције досежу.

Спецификација исхода и компетенција

Спецификација исхода, односно радних компетенција се одвија на основу јасно дефинисане процедуре и методологије рада. Различити учесници могу бити укључени у спецификацију исхода:

- наставници и инструктори из средњих стручних школа;
- универзитетски наставници и експерти из научно-истраживачких институција;
- практичари, стручњаци у одређеном занимању;
- представници послодаваца, синдиката и одраслих ученика.

Модуларизација у стручном образовању одраслих – методолошки приступ

Програми средњег стручног образовања се организују и реализују као међузависна комбинација предмета, модула, професионалне праксе и рада. Општеобразовни део средњег стручног образовања остварује се у складу са начелима и правилима које препоручују Опште основе школског програма²⁸. Стручно образовање, оспособљавање и обука одраслих, као сегмент стручног образовања, реализује се кроз модуле као основне програмске и организационе јединице.

Разлози за модуларизацију у средњем стручном образовању уопште а посебно у стручном образовању одраслих су бројни и разноврсни. Модуларизација у првом реду омогућује:

²⁸ Опште основе школског програма, радни nacrt, Министарство просвете и спорта, Просветни pregled, Beograd, 2003.

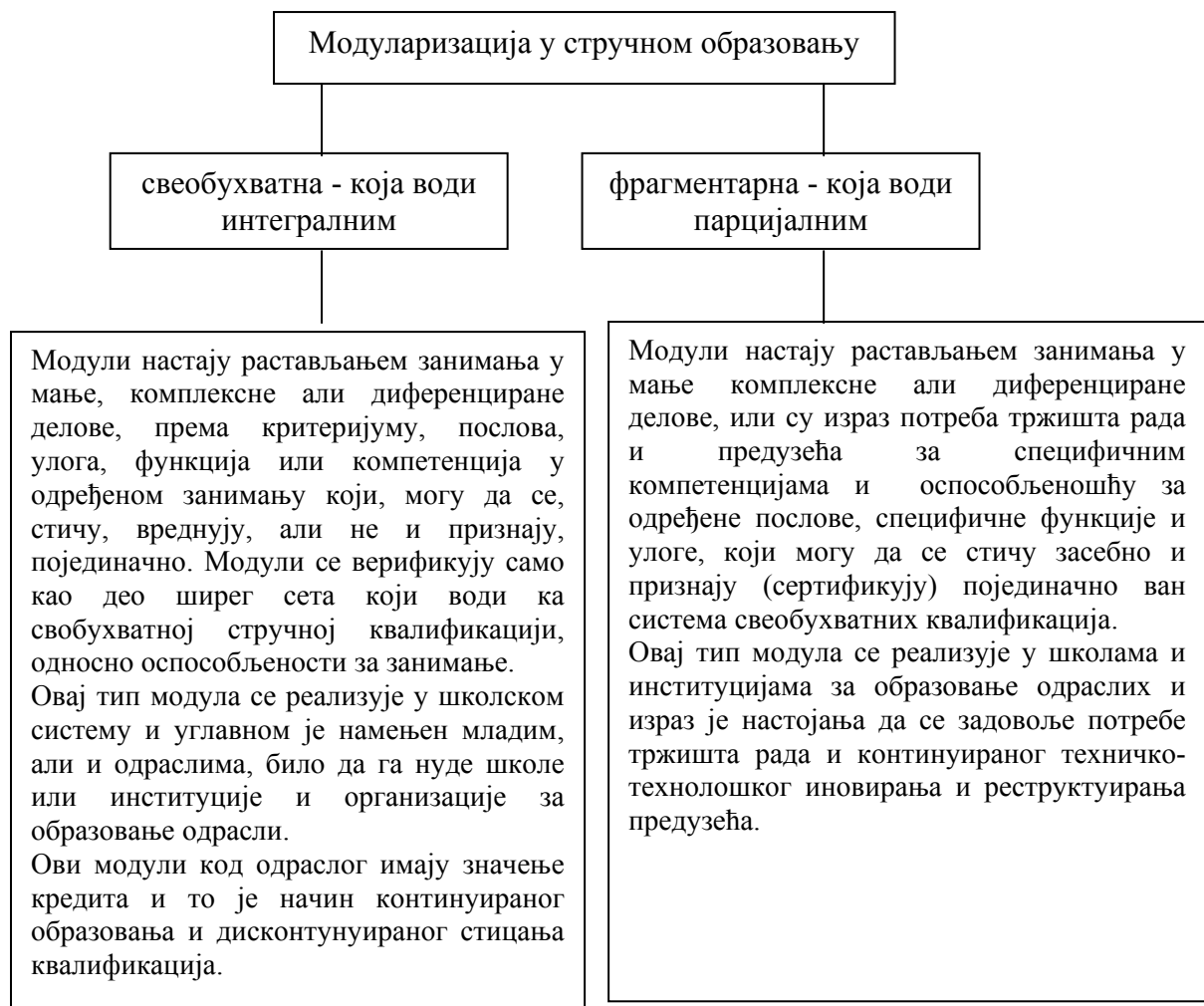
- већу флексибилност у планирању и организацији образовања;
- већу економску ефикасност образовања;
- бољу прилагођеност потребама тржишта рада и конкретних радних средина и послова;
- бољу вертикалну и хоризонталну проходност;
- адекватнији начин за премошћавање јаза између школских (академских) квалификација и искуством стечених компетенција и знања;
- већу прилагођеност индивидуалним потребама и могућностима учења;
- стварни избор властитог темпа и пута учења и стицања квалификација и професионалних компетенција;
- континуирано образовање и могућност дисконтинуираног стицања квалификација и радне оспособљености.

Модули су специфични и посебни сегменти учења који воде до постигнућа дефинисаних исхода учења или радних компетенција.. То су јединице или пакети учења који воде до стручних компетенција, радне оспособљености и квалификација, односно скуп функционално повезаних знања, вештине и способности (радне компетенције) неопходних за обављање одређеног посла/задатка. Модули могу бити самостални или део ширих програмских, односно организационих целина.

Концепт занимања, односно квалификација је референтни оквир за модуларизацију, а прецизан опис занимања основа за креирање модула. У систему образовања занимања су представљена као кластери модула - скуп функционалних и организационо повезаних пакета, односно јединица учења. Исти модули могу бити део различитих кластера занимања, што је начин да се обезбеди хоризонтална и вертикална проходност у систему образовања.

У систему стручног образовања постоје два равноправна концепта модуларизације и две методологије креирања модула:

- свеобухватна модуларизација - која води интегралним квалификацијама, односно оспособљености за одређено занимање (модули засновани на исходима)
- фрагментарна модуларизација која води ка парцијалним квалификацијама и оспособљености за поједине послове и функције у раду и занимању (модули засновани на компетенцијама).

Програмска оријентација центара за континуирано образовање одраслих

Полазећи од претходно дефинисане делатности и основе методолошке оријентације у креирању програма, односно модула центри за континуирано образовање одраслих нуде три врсте програма, односно модула, било да их развијају самостално или у сарадњи са другим образовним институцијама или предузећима:

- свеобухватне модуле, односно програме за стицање квалификација у одређеном занимању било кроз редовну или инструктивно-консултативну наставу или њихову комбинацију у трогодишњем и двогодишњем (средње стручно образовање и занатско образовање) трајању;
- фрагментарне модуле за стицање радних компетенција, односно обављање одређених функција, задатака или послова у занимању, односно рад на конкретном радном месту у трајању до једне године;
- модуле за стицање кључних компетенција, односно (генеричких) знања и вештина. кључних као начин за постизање радне флексибилности, адаптивности, професионалне мобилности и повезивања формалног и неформалног образовања и учења. Кључне компетенције су допуна основним стручним знањима и вештинама и имају две димензије:

- ◆ социјално-радна - разумевање социјалног и радног окружења, вештина запошљавања, спремност за сарадњу, адекватну комуникацију укључујући и комуникацију на страним језицима и комуникацију кроз различите информационе системе и медије;
- ◆ когнитивно-афективна - способност за анализу, концептуализацију, критичко мишљење, морално суђење и континуирано учење;
- ◆ персонално вредносна – разумевање сопствених потенцијала, могућности и потреба.

Свеобухватни модули
(Pick-up programi)

Фрагментарни
модули

Модули кључних
компетенција

Модули који се реализују у редовном школском систему и који воде до квалификације у одређеном занимању (програми стручног образовања одраслих у трајању до три године, програми занатског образовања, програми последсредњег образовања). Намењени су првенствено младим људима од 18 до 30 година, како запосленим, тако и незапосленим, који су због различитих индивидуалних и социјалних разлога напустили редовни систем образовања и који желе да комплетирају своје средње стручно образовање и стекну квалификацију у одређеном занимању. Ову врсту модула центри реализују у подручјима рада за које имају услове и ресурсе.

Краткотрајни облици обуке и оспособљавања, који су одговор на потребе тржишта рада или специфичне потребе предузећа и појединаца. То су пакети учења усмерени на формирање појединих радних компетенција (кондензовани облици занимања и радних функција) који се организују за потребе тржишта рада или конкретног послодавца (цустом десигнед). Модули (курсеви) се завршавају сертификатом о оспособљености за обављање одређених послова и задатака. Сертификате издаје Министарство просвете и спорта и препознатљиви су на тржишту рада Србије. Намењени су пре свега незапосленима, односно конкретним послодавцима и тржишту рада.

Краткотрајни облици обуке и учења усмерени ка унапређивању радне ефикасности, флексибилности, запошљавања, запошљивости и личном самоиспуњењу.

Информационо комуникационе вештине:

1. Страни језици
2. Компјутерско образовање

Вештине мишљења

1. Критичко мишљење и суђење
2. Решавање проблема и
3. Доношење одлука

Интерперсоналне вештине

1. Тимски рад
2. Емпатијске вештине и вештине решавања конфликта
3. Вештине самоорганизовања и управљања.

Вештине персоналног управљања

1. Руковођење
2. Развијање и осигурање квалитета
3. Мотивисање
4. Презентовање
5. Способности учења

Вештине самозапошљавања

1. активно тражење посла
2. планирање и вођење сопствене каријере
3. отпочињање сопственог бизниса

Програми личног самоиспуњења и развоја.

Политика имплементације

Одрживост и развој центара за континуирано образовање одраслих је условљена

- постојећим законским решењима и реалном подршком Министарства просвете и спорта у области образовања одраслих;
- ресурсима школе (програмским, материјално-техничким и људским);
- потребама локалне заједнице, односно региона за одговарајућим знањима и вештинама, односно профилима;
- заинтересованошћу одраслих појединаца за програме и модуле које центри нуде.

Центри за континуирано образовање и образовање одраслих ће започети своју делатност на образовању одраслих у оквиру и на основу постојећих законских решења и могућности, што значи да ће организовати оне облике образовања и оспособљавања одраслих као што су:

- преквалификација,
- доквалификација, стручно оспособљавање и
- ванредно школовање у оквиру квота које им за сваку од ових делатности одобри Министарство просвете и спорта. Лимитирајући фактор за ову врсту делатности је реална (не)заинтересованост појединаца и предузећа која произилази у првом реду из њихове застареле програмске оријентације и структуре, неутемељености на реалним образовним потребама и традиционалне организације рада

Други и основни правац деловања центара је развој краткотрајних програма оспособљавања и обуке, односно модула за незапослене и програма/модула за континуирано стручно усавршавање запослених (фрагментарни модули и модули кључних квалификација).

Програмска оријентација Центара за континуирано образовање одраслих у ове две врсте програма заснива се у првом реду на анализи потреба за знањима и вештинама локалне средине, односно региона. Разуме се да је почетна програмска оријентација Центра за континуирано образовање одраслих лимитирана почетном или затеченим стањем материјалних и људских ресурса (наставници и сарадници који раде у школи, односно центру). То значи да почетна програмска оријентација Центара произилази и заснива се на програмској оријентацији школе којој Центар припада, односно да Центар почиње свој рад са развојем и реализацијом краткотрајних облика оспособљавања и обуке/модула у подручјима рада и образовања за чију реализацију располаже неопходним људским и материјално-техничким ресурсима укључујући и програме кључних компетенција које првенствено развијају наставници општеобразовних предмета.

Ова оријентација у раду и развоју је пут ка обезбеђењу одрживости центара, односно обезбеђењу стабилних и вишеструких извора финансирања.

Финансирање центара за континуирано образовање одраслих

Сходно политици децентрализације у подручју образовања, потреби усклађивања образовања са привредом и тржиштем рада и разлика у нивоу развијености појединих подручја и привредних грана, центри за континуирано образовање ће се финансирати на националном, регионалном и локалном нивоу као и из међународних донација и програма.

То значи да се центри за континуирано образовање одраслих финансирају из:

- Републичког буџета
- локалних буџета (округа и општине) и
- прихода које остваре кроз властиту делатност.

Финансирање центара за континуирано образовање на националном нивоу обезбеђује се из више извора.

Министарство просвете и спорта учествује у финансирању центара кроз:

- кроз покриће капиталних трошкова школе односно центра (зграде, опрема и друге непокретности) и
- обезбеђење дела плата запослених за основну делатност (реализацију програма преквалификације, доквалификације и стручног оспособљавања и ванредног школовања, односно кроз број часова инструктивно-консултативну наставе који улази у норму рада наставника и посебним плаћањем часова који су изнад прописане норме) и.

Министарства за рад и запошљавање финансира краткотрајне програме оспособљавања и обуке било да она који представљају допринос активної политици запошљавања или директно утичу на смањење незапослености:

- програми самозапошљавања и активног тражења посла
- програми преквалификације, доквалификације, стручног усавршавања и освежавања знања,
- програме стицања посебних знања и вештина (информатичко образовање и учење страних језика),
- програме обуке на радном месту
- услуге саветовања и вођења у избору програма и тражењу посла.

Исти програми се подржавају на локалном и регионалном нивоу кроз различите фондове за подстицање локалног развоја, односно фондове за развој људских ресурса. Основни лимитирајући фактор у коришћењу ових фондова је њихова не усмереност на образовање одраслих и, пре свега, недовољна транспарентност

Највећи део финансијских средстава центри обезбеђује продајом програма и услуга на тржишту заинтересованим предузећима и појединцима.

У циљу обезбеђења потребних средстава и осигурања одрживости центара неопходно је да школе, односно њихови центри за континуирано образовање имају адекватну финансијску аутономију. За развој аутономија у планирању, стицању и расподели средстава ургентно је у овом моменту изменити:

- пропоисе који ограничавају делатност школа у подручју образовања одраслих и додатне зараде запослених значајно ограничавају и
- не селективну пореску политику и енормна пореска оптерећења на додатни допунски рад (порез на промет, сва пореска оптерећења на доатни рад која износе и до 79%).

У другој години рада центри ће наставити са развојем краткотрајних програма оспособљавања, обуке и усавршавања ширежи постепено своју програмску оријетацију и понуду, али ће започети имплементацију редовних програма стручног образовања који воде ка стицању занимања односно квалификације, кроз редовну или инструктивно консултативну наставу или њихову комбинацију, а који су пре свега намењени популацији младих од 17 до 30 година и програма послесредњег стручног образовања у двогодишњем трајању и занатског образовања.

У другој години рда центри ће, такође, развити процедуре за акредитацију претходног учења као и структуре и процедуре за консалтинг, информисање, саветовање и вођење у избору програма обуке, оспособљавања и каријерног вођење, у складу са индивидуалним преференцијама, потребама локалне заједнице и тржишта рада, који се остварују у тесној вези са Националном агенцијом за запошљавање, односно њеним регионалним и локалним бироима и другим социјалним партнерима и интересним групама.

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ЦЕНТАРА ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ У СРЕДЊИМ СТРУЧНИМ ШКОЛАМА

Стратегија развоја центара за континуирано образовање одраслих у пет средњих стручних школа (у даљем тексту Центри) превасходно се односи на период припреме за рад Центара, односно школа од њихове селекције до креирања адекватне образовне понуде и отпочињања првих образовних активности са одраслим полазницима. Презентовани след задатака и корака у оквиру њих првенствено су усмерени ка исходима који се односе на: фундаирање концептуалних и стратегијских основа за деловање ових школа (до нивоа акционих планова), препознавање ових институција од стране Министарства просвете и спорта и социјалних партнера, умрежавање школа у локалну заједницу, подизање нивоа за образовни рад са одраслима релеватних квалитета људских (кроз бројне обуке) и материјално-техничких ресурса (опремање и рехабилитација школа) ових институција. Сажето речено Стратегија И има за циља довођење средњих стручних школа на стартну позицију одређеног нивоа, неопходног за опточињање нове делатности Центара, која почива на одређеним стандардима.

Редни број зад.	Задаци и кораци у оквиру њих	Динамика	Исходи
3.1.	Избор школа за оспособљавање за рад са одраслима и формирање Центара у договору са Министарством просвете и спорта, социјалним партнерима и другим интересним групама, а на основу формулисаних критеријума		
3.1.1.	Састанак у Министарству са помоћником министра и начелником за мрежу школа и саветником министра за образовање одраслих, дефинисање критеријума за избор школа у којима ће се Центри формирати.	21. 11. 2003.	Дефинисани критеријуми избора и изабрано 5 школа за формирање Центара у за континуирано образовање одраслих.

3.1.2.	Израда концепције развоја Центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама (нацрт)	Новембар месец 2003.	"Концепција и стратегија развоја Центара за континуирано образовање у средњим стручним школама" (нацрт)
3.1.3.	Састанак са директорима изабраних школа у Министарству просвете и спорта.	03. 12. 2003.	Директори упознати са програмом формирања Центара у средњим стручним школама; постигнута сагласност да се програм презентује наставничком колективу, представницима локалне власти, и локалним и регионалним социјалним партнерима и другим интересним групама.
3.1.4.	Семинари за наставнике у одабраним школама и репрезенте локалне и регионалне управе, социјалних партнера и интересних група (тржиште рада, послодавци, синдикати, привредна комора)	Децембар месец 2003.	Одржан семинар у школама, представљен програм реформе средњег стручног образовања и формирања Центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама; добијена сагласност за формирање Центара од наставничких колектива и локалне заједнице; обезбеђена подршка од локалних и регионалних социјалних партнера за програм трансформације школе.
3.1.5.	Формирање Радне групе – Центри за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама – национална стратегија и континуирани рад групе на изради: а) Националне политике образовања одраслих, б) Концепта успостављања образовања одраслих кроз Центре	29. 11. 2003.	Основана група за развој националне концепције (политике) образовања одраслих, концепта успостављања образовања одраслих кроз Центре и дефинисани њени циљеви и одговорности
3.1.6.	Састанак са националним Синдикатом, Унијом послодаваца, Привредном комором Србије, Министарством рада (Националном агенцијом за запошљавање), носиоцима пројеката који за циљ имају поспешивање запошљавања итд.	Март - април 2004.	Главни социјални партнери (Синдикат, Унија послодаваца и Привредна комора) упознати са пројектом формирања Центара; обезбеђена њихова подршка за формирање Центара; Унија послодаваца и Синдикат делегирани по једног члана у групу за израду Националне стратегије образовања одраслих.
3.2.	Израда плана развоја Центара за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама		
3.2.1.	Семинар за директоре школа о реформи	23. 01. 2004.	Размењена мишљења о концепцији, циљевима и динамици

	<p>стручног образовања са нагласком на реформи стручног образовања одраслих и формирању Центара и на могућностима за трансформацију које им пружа Програм реформе. Обављање СВОТ анализе за сваку од школа као полазне основе за креирање плана развоја Центара. Давање упутстава за одабир чланова за 8 радних група на нивоу сваке од школа и локалних заједница. Групе се формирају око следећих групација послова: 1) 20-25 наставника који ће се укључити у даље обуке; 2) анализа потребних вештина на тржишту рада – 5 чланова; 3) израда програма на основу установљених потреба за тренинзима; 4) екстерни и интерни носилац промена; 5) локална стратегијска група – 8 чланова + директор; 6) школска стратегијска група – 3 члана + директор; 7) деловање школе на тржишту – 3 члана – директор, заменик директора и екстерни носилац промена; 8) маркетинг план – 2 члана. Групе се формирају са намером што ширег обухвата кадрова из школа ради њиховог припремања за формирање Центара, затим ради расподеле послова на већи број људи (из школе), и такође због укључивања релевантних актера из локалних заједница и региона.</p>		<p>реформе стручног образовања уопште и реформи стручног образовања одраслих и креирана базична полазишта (визија, мисија) функције, програмске оријентације и организационе структуре Центара и улогама појединих актера у том процесу. Резултати СВОТ – анализе обрађени и коришћени у процесу израде стратегијских планова школа.</p>
3.2.2.	<p>Једнодневни семинар у свакој од школа у вези оспособљавања колектива за израду стратегијског плана: прелиминарни резултати СВОТ-анализа, рад са визијом и мисијом, основе стратегијског планирања, садржај стратешког плана, акциони план, бизнис-план.</p>	<p>середина месеца фебруара 2004.</p>	<p>Групе у сваком од колектива оспособљене на нивоу знања и његове практичне примене за израду првих верзија стратешких планова, као основа за даље планирање рада у оквиру трансформације.</p>

3.2.3.	Снабдевање школа релевантном литературом из области образовања одраслих и развијања школа као центара локалне заједнице.	фебруар 2004.	Школе снабдевене комплетима књига из области образовања одраслих и развијања школа као центара локалне заједнице.
3.2.4.	Снимање ресурса школа путем протокола, ради утврђивања постојећег стања (снага и слабости детаљније) и ради стварања основе за касније праћење промена током трансформације.	фебруар – март 2004.	Снимљени ресурси школе и дате повратне информације школама о могућим правцима планирања деловања на подизању нивоа развијености људских и материјално-техничких ресурса.
3.2.5.	Израда нацрта стратегијских планова за сваку школу, као почетне основе за даље планирање.	од средине фебруара до краја марта 2004.	Школска стратегијска група (ШСГ) у проширеном саставу направила нацрт стратегијског плана за сваку школу, уз помоћ фацитатора са Програма.
3.2.6.	Давање фитбека на нацрт стратегијских планова и њихово даље развијање.	Април-мај 2004.	Дате повратне информације релеватне за даље развијање стратегијских планова школа.
3.2.7.	Формирање локалних стратегијских група – 5 x 8	Фебруар 2004.	Формиране локалне стратегијске групе одговарајућег броја и структуре (ЛСГ) у регионима.
3.2.8.	План рада локалних стратегијских група	Март 2004.	План рада ЛСГ
3.2.9.	Формирање школских стратегијских група (Сцхоол стратегиу гроупс) - 5 x 3	Фебруар 2004	Формиране школске стратегијске групе одговарајућег броја и структуре (ШСГ) у свакој од пет школа.
3.2.10	План рада школских стратегијских група	Март 2004.	План рада ШСГ.
3.2.11	Израда прегледне студије о предузећима у 5 региона и анализама потреба за вештинама.	Мај 2004.	Прегледна студија о предузећима за сваки регион и анализа потреба за вештинама, коју су сачиниле локална и школска стратегијска група.
3.2.12	Формирање саветодавних одбора за сваки регион		Формирани саветодавни одбори за сваки Центар који чине представници Центра, предузећа и њихових асоцијација, општина из региона.
3.2.13	Процена и одобрење стратегијских планова од стране Министарства просвете и спорта заснованих на нацртима планова и резултатима прегледне студије о предузећима и потреба за вештинама.	Мај 2004.	Министарство просвете и спорта одобрило стратегијске планове школа и прегледне студије о предузећима и потребама за вештинама.

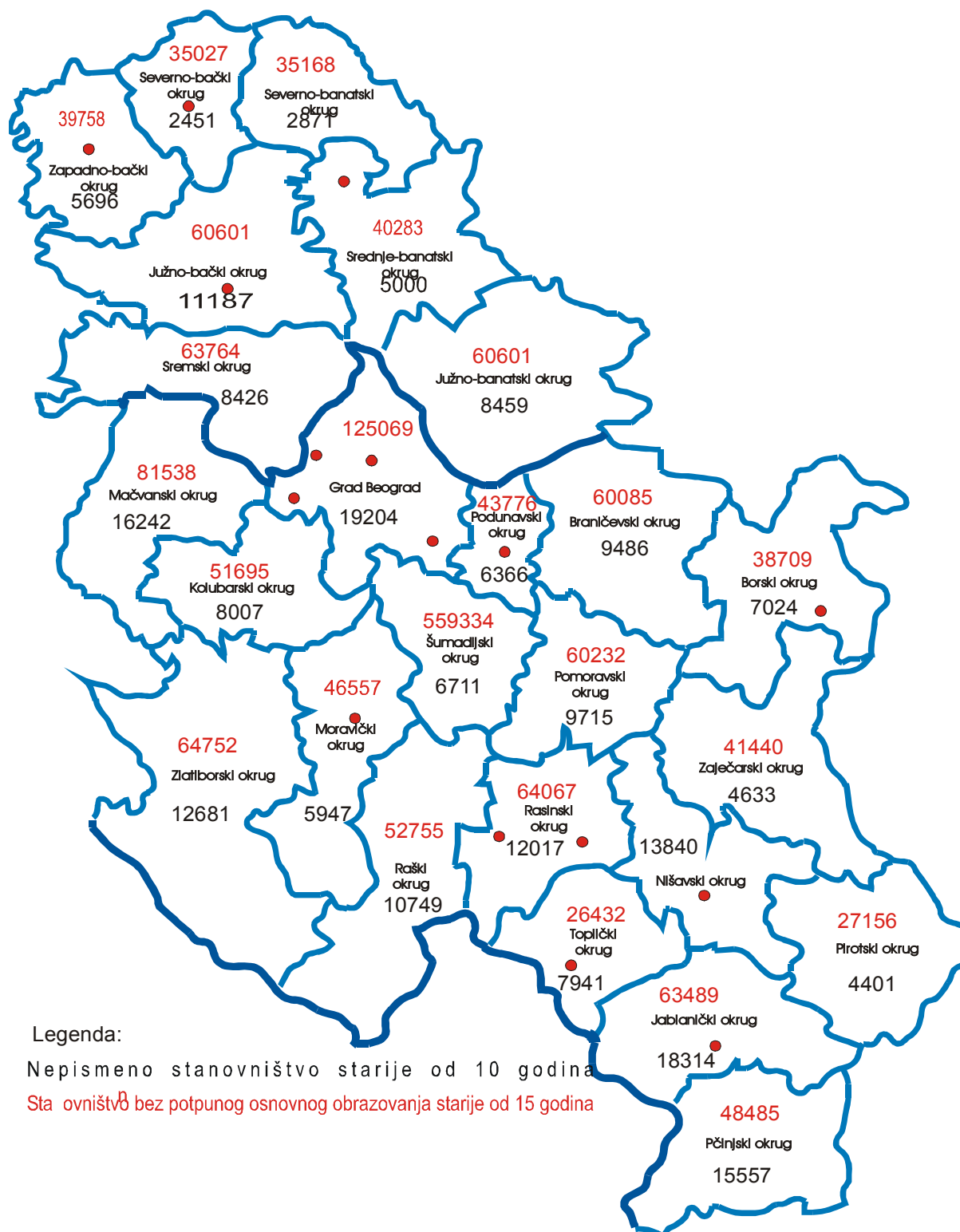
3.2.14	Израда акционих планова школа за период од годину дана.	Мај 2004.	Акциони једногодишњи планови средњих стручних школа за континуирано образовање одраслих.
3.3.	Анализа потреба за вештинама и обукама		
3.3.1.	Израда/прилагођавање опште методологије за анализу потреба за вештинама, имајући у виду краће облике образовања.	Април 2004.	Методологија анализе потреба за вештинама имајући у виду краће облике образовања.
3.3.2.	Израда специфичне методологије (и инструмената) за а) идентификовање већ поседованих вештина и б) утврђивање разлике између поседованих и потребних вештина као основе за конкретне обуке као и за акредитацију претходног учења и неформално стеченог знања.	Април 2004.	Специфична методологија за а) идентификовање поседованих вештина и б) утврђивање разлике између поседованих и потребних вештина. Методологија идентификовања резултата претходног учења прилагођена специфичним циљним групама.
3.3.3.	Формирање групе на нивоу сваког Центра за анализу потреба за вештинама и оспособљавањем.	Март 2004.	Формирана група за анализу потреба за вештинама и тренинзима
3.3.4.	Оспособљавање одређеног броја наставника из сваке од школа за испитивање потреба за вештинама на тржишту рада и обукама.	Април 2004.	Одређени број наставника оспособљен за испитивање потреба за вештинама на тржишту рада, дисеминација знања у колективима и излазак на терен.
3.3.5.	Анализа потреба за вештинама и потреба за обукама у регионима.	Април-мај 2004.	Анализиране потребе за вештинама и оспособљавањем.
3.4.	Развој модула и курсева за одрасле		
3.4.1.	Адаптација опште методологије за развој програма/модула за одрасле.	Април-мај 2004.	Методологија и процедура адаптације програма/модула за одрасле.
3.4.2.	Формирање група за развој програма/модула за одрасле	Март 2004.	Формиране групе за развој модула/курсева у сваком Центру.
3.4.3.	Обука група за развој и прилагођавање програма /модула за одрасле: 1. обука за развој програма/ модула (транспоноване идентификованих вештина и знања у програме/модуле) 2. обука група за реализацију програма /модула	Мај 2004.	Обучене групе наставника из пет школа за развој, прилагођавање и реализацију програма/модула за одрасле.

3.4.4.	Развој модула/курсева за одрасле у појединим регионима, односно школама.	Мај, јун, јули 2004.	Развијен први сет модула/курсева у свакој од пет школа.
3.4.5.	Добијање подршке за развијене програме/модула од локалних предузећа и њихових асоцијација и сагласности од Министарства за развој истих програма/модула	Мај, јун, јули 2004.	Сагласност локалне заједнице, послодаваца и Министарства за нацрт програма/модула.
3.4.6.	Сертификација програма/модула.	Мај, јун, јули 2004.	Сертификовани програми/модули.
3.4.6.	Координација рада са ЕАР програмом (ЕУРЕКНА) у Шумадији у погледу СНА и ТНА, и сличним програмима на другим регионима.	Мај, јун, јули 2004.	Коришћење постојећих СНА и ТНА и развој нових.
3.4.7.	Формирање и презентовање понуде школа у области образовања намењеног одраслима.	Јули, август, септембар 2004.	Формирана понуда школе у области образовања одраслих и представљена кроз различите облике на региону.
3.5.	Израда базе података о програмима/модулима, који се реализују у Центрима за континуирано образовање одраслих у средњим стручним школама		
3.5.1.	Креирање базе података	Мај - јун 2004.	Концепт базе.
3.5.2.	Формирање базе, односно уношење података о програмима/модулима и курсевима у базу	Јун, јули, август 2004.	Унети подаци о: програмима материјалу за обуку (нацрт) методици рада наставницима евалуацији
3.6.	Вредновање и сертификација модула/курсева		
3.6.1	Израда процедуре за процену успешности ученика и сертификацију краткотрајних програма/модула у пет области на локалном нивоу	Мај 2004.	Процедура процене успешности ученика и процедура сертификације краткотрајних програма/модула на националном и локалном нивоу
3.6.2	Тестирање процедуре процене и сертификације	Септембар -	Тестирање процедуре сертификације првих програма, уз

		децембар 2004.	уношење корекција, као део процедуре коначног одобравања програма/модула.
4.2	Развој људских потенцијала		
4.2.1.	Селекција око 100 наставника из школа (5x 20 - 25)	Фебруар - март 2004.	Листа наставника за обуку
4.2.2	Оспособљавање око 100 наставника из школа за развој програма, примену метода и техника наставе и учења у образовању одраслих (5x 20 - 25)	Јун 2004.	Оспособљени наставници за образовни рад са одраслима.
4.2.2. 1.	Континуирано оспособљавање наставника ради проширивања њихових стручних и наставничких компетенција (иновирање знања и оспособљавање за реализацију специфичних програма обуке)	Септембар 2004 - август 2005.	Континуирано иновирање знања наставника и њихово оспособљавање.
4.2.3.	Оспособљавање директора (заменика) и стручних сарадника за управљање школом.	/	Оспособљени директори и управљачки кадар школе за управљање Центрима, и за успешно деловање школе на тржишту (директор, заменик и екстерни носилац промене)
4.2.4.	Студијске посете наставника регионалним центрима у ЕУ који добро функционишу.	/	Групе наставника упознате са искуствима и праксом образовних институција које раде и са младима и са одраслима из других земаља, које имају развијену традицију овакве врсте рада.
5	Набавка опреме и техничких средстава		
5.1.	Процена потреба за опремом и техничким средствима сходно визији и програмској оријентацији Центара.	/	Исказане и процењене потребе за опремом и техничким средствима у складу са визијом и будућом програмском оријентацијом Центара.
6	Рехабилитација школа		
6.1.	Процена потреба сходно визији и програмској оријентацији	/	Исказане и процењене потребе за рехабилитацијом у складу са визијом и будућом програмском оријентацијом Центара.

П Р И Л О Ж И

Школе за основно образовање одраслих - 2002. године и број неписмених и број лица без потпуног основног образовања старијих од 10 година по регионима

Мрежа средњих стручних школа у Србији 2003.

